

RESILIENCE, TEORIE VYGOTSKÉHO

RESILIENCE

- schopnost jedince směřovat ke zdravému vývoji napříč nepříznivými podmínkami (srov. se situací dítěte s PCH). K tomu využívá různé protektivní zdroje
- Schopnost vypořádat se účinně se stresem a nepřízní
- Míra resilience – úspěch v dosažení vývojových cílů (Šolcová, I. 2009)

Resilience („odolnost“) – definice

Schopnost jedinců, navzdory vystavení nepříznivým individuálním či sociálním okolnostem, směřovat k využívání zdrojů zdraví, včetně využívání příležitostí zažít zkušenost životní spokojenosti, jednak schopnost rodiny, komunity a kultury tyto zdroje zdraví a příležitosti k prožívání životní spokojenosti jedinci poskytnout způsobem pro danou kulturu přiléhajícím (Šolcová, I. 2009).

Má **dynamickou** povahu v tom smyslu, že nikdo není obdařen absolutní odolností, ale že jde o víceúrovňový jev, který se liší (Šolcová, I. 2009):

- interindividuálně,
- situačně,
- nachází svůj zdroj jednak v jedinci, jednak v sociálním kontextu,
- podléhá vývoji stejně jako jiné charakteristiky.

Rizikové faktory x Protektivní faktory

- kompenzační – víra, optimismus

- z odolňující – prožitý stres

- redukce rizikového faktoru

- schopnost vyrovnat se s rizikovým faktorem

- (vyhnutí se riziku)

Tři zdroje protektivních faktorů (Šolcová, I. 2009)

1. Genetické faktory
2. Faktory prostředí
3. Zkušenost (rizikové situace, neutrální situace)

Protektivní faktory

- Individuální úroveň (konstituční charakteristiky, osobnostní charakteristiky, sociabilita, inteligence, komunikační dovednosti)

SP4MP_IPCH Inkluzivní vzdělávání jedinců s poruchami chování

SPSMP_IPCH Inkluzivní vzdělávání jedinců s poruchami chování

- Na úrovni rodiny: podnětné prostředí, citová vazba, zájem rodičů, jednotný styl výchovy, atd.
- Na úrovni školy: pravidla, společné aktivity, vrstevníci, atd.
- Na úrovni komunity: pocit přináležetosti, komunita, vrstevníci, zájmové organizace (volný čas, seberealizace, úspěch)

Big Five (Vaníčková)

Faktory podporující zdravý vývoj dítěte a kvalitu života ve smyslu vyrovnaní se s riziky

1. Inteligence – zvědavost, otevřenost
2. Svědomitost
3. Extroverze – schopnost navazovat vztahy
4. Přívětivost – schopnost říci si o sociální oporu
5. Citová stabilita, vyrovnanost, vnitřní jistota

TEORIE SOCIÁLNĚ-KOGNITIVNÍHO UČENÍ – BANDURA (Vágnerová, 2008)

- rozdílnost genetických dispozic
- důraz na zkušenost
- dítě není pasivní příjemce podnětů, ale např. si samo aktivně vybírá, čemu se bude věnovat
- na dítěti závisí také zpracování – interpretace - reakce

SOCIOKULTURNÍ TEORIE – VYGOTSKI (Vágnerová, 2008)

- co přispívá k vývoji psychických funkcí
- důležitá je podpora a vedení – nejčastěji rodina – z interakce vyplývá představa o světě a o sobě samém
 - **Lev Vygotskij** – vývoj kognitivních funkcí
 - vliv sociokulturního prostředí na dítě
 - dětské učení v rámci interakce – např. hra
 - nejčastěji zkušenou osobou navozen problém, který je dítě schopno vyřešit – navození nových způsobů uvažování a řešení problémů
 - kognitivní fce se dítě nejdříve učí pomocí interakce a napodobuje
 - uvažování – posléze samostatné
 - zdůrazňuje fci tzv. lešení – např. matka, kt. pomáhá při učení

Srov.Vojtová (2010): Každá fce ve fázi socializace dítěte nastupuje ve dvou úrovních: sociální a pak psychická. Důležitá je právě zkušenost z interakce, která působí jako interpsychická kategorie a prožitek jako kategorie intrapsychická v osobnosti dítěte.

Školní prostředí nabízející inkluzivní podmínky je sociálním prostorem pro zprostředkování vnějšího světa a také vlastního obrazu v interaktivních procesech učení. (Vojtová, 2010, s. 75)

SP4MP_IPCH Inkluzivní vzdělávání jedinců s poruchami chování

SPSMP_IPCH Inkluzivní vzdělávání jedinců s poruchami chování

ZÓNA PROXIMÁLNÍHO VÝVOJE (Vágnerová, 2008)

JDE O ROZVINUTOU OBLAST, KTERÁ JE PŘIPRAVENA K DALŠÍMU ROZVOJI
ROZDÍL MEZI AKTUÁLNÍ ÚROVNÍ SCHOPNOSTÍ (JAK DÍTĚ ŘEŠÍ SITUACI) A
LATENTNÍ KAPACITOU (MOŽNÝ VÝKON, KTERÉHO JE DÍTĚ SCHOPNO POD
VEDENÍM ZKUŠENÉ OSOBY)

NABÍZET DÍTĚTI MOŽNOSTI ŘEŠENÍ

může jít o hru

kritika teorie – nebere v úvahu neg.vliv soc.prostředí

Teorie resilience ve vazbě na sociokulturní teorii Vygotského (Vojtová, 2010)

- Význam školního prostředí pro resilienci (naplnění zdrojů a potencialit dítěte)
 - o Přirozené procesy učení a výuky
 - o Zapojování žáka v sociálních sítích
 - o Široká nabídka činností (široká škála, dlouhodobost školní docházky)
 - prostor pro rozvíjení řízených situací (využití přirozených situací a činností)
 - posilování odolnosti dítěte

VIDEA

- Klíč k dětské duši, Před půlnocí (ČT, 2011) - dětský psychiatr Dr. Pavel Theiner
- <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10095690193-pred-pulnoc/311281381940077/titulky/>
- Rodina, škola a já . Mám poruchu chování (ČT, 2008)
- <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1128654162-rodina-a-ja/207562230640032-rodina-skola-a-ja/>
- <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1128654162-rodina-a-ja/207562230640001-rodina-skola-a-ja>
- http://www.ted.com/talks/ken_robinson_says_schools_kill_creativity.html
- http://www.ted.com/talks/lang/cs/tyler_dewitt_hey_science_teachers_make_it_fun.html

POUŽITÉ ZDROJE

1. VOJTOVÁ, V. *Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku a s poruchami chování jako perspektiva kvality života v dospělosti*. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 330 s. ISBN 978-80-210-5159-1.
2. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I: Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. 467 s. ISBN 978-80-246-0956-0.
3. ŠOLCOVÁ, I. *Vývoj resilience v dětství a v dospělosti*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 102 s. ISBN 978-80-247-2947-3.
4. MATOCHOVÁ, J. *Podpurná dimenze institucionální a preventivně výchovné edukace*. Rigorózní práce. Brno, MU, 2014.

Upozorňujeme, že tento materiál je pouze vodítkem k dalšímu studiu a nepostačí k pochopení kontextu a k dostatečnému „vědění“. KŠ a PS

5. SEGEŤOVÁ, P. Informovanost zákonných zástupců dítěte v zařízení institucionální výchovy. In Vojtová, V. - Červenka, K. et al. Intervence pro inkluzi dětí s problémy/poruchami v chování. 1. vyd. Brno: MU, 2014b. ISBN 978-80-210-7610-5.
6. ŠTRAUSOVÁ, K. Krizová intervence u dětí s poruchami chování. In Vojtová, V. - Červenka, K. et al. Intervence pro inkluzi dětí s problémy/poruchami v chování. 1. vyd. Brno: MU, 2014. ISBN 978-80-210-7610-5.
7. ČERVENKA, K. Strategie adaptace dětí s „problémovým“ chováním a jejich úloha v rámci informované intervence. In Vojtová, V. - Červenka, K. et al. Edukační potřeby dětí v riziku a s poruchami chování. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2012. ISBN 978-80-210-6134-7.